

WEGEN NAAR VREDE

*Ook al gaan alle volken hun eigen weg,
ieder in vertrouwen op zijn god,
wij gaan onze weg
in vertrouwen op de Heer,
onze God voor eeuwig en altijd (Micha 4:5)*

Deze zomer zag ik een beeldhouwwerk dat diepe indruk maakte. Het heet 'treurend ouderpaar' (zie p. 3) en staat op het meest bloedige slagveld van Europa: de streek rond de Zuid-Belgische stad Ieper. Daar kwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog op een terrein van slechts een paar vierkante kilometer honderdduizenden - vooral Engelse en Duitse - soldaten om het leven. De streek is dan ook bezaaid met oorlogskerkhoven. Op een van de Duitse kerkhoven staat dat beeldenpaar. Het werd gemaakt door Käthe Kollwitz. Je ziet twee mensen die geknield liggen voor 23.000 graven. De vrouw verkramppt met het gezicht naar beneden. De man houdt zich nog overeind, maar is volledig bevroren en verdoofd. Zijn dode ogen zijn gericht op de eerste grafsteen vlak voor hem, met daarop de naam van Peter Kollwitz, de zoon van de maakster van het beeld.

De rillingen lopen over je rug als je er bij staat, want met een schok slaat het door je heen: hier ligt haar eigen kind – 18 jaar oud. Ze heeft dus haar eigen verdriet en dat van haar man laag voor laag in steen uitgehouwen. Maar tegelijk zijn die twee gestalten een beeld van een nog veel meer omvattend verdriet. Want hoeveel slagvelden kende de wereld al niet vóór Ieper, en hoeveel heeft de wereld er sindsdien al niet gekend? Tijdens diezelfde strijd rond Ieper speelt de antioorlogsroman van Erich Maria Remarque: *Im Westen nichts neues – Van het westelijk front geen nieuws*. Een titel waarmee werd uitgedrukt: het doden ging maar door. Maar fronten zijn er nog steeds. Dan hier, dan daar. En van al die fronten is geen nieuws te melden. Het blijft hetzelfde liedje: een zee van verdriet. *Wanneer houdt het ooit eens op?*

'Eens,' zegt de profeet Micha, 'eens zal het ophouden, want ik heb wel nieuws: eens zal er een wereld zonder oorlog zijn!' Ja, bij Micha is dat beroemde visioen te vinden: over zwaarden die worden omgesmeed tot ploegscharen. Wapentuig dat dient om de wereld te vernietigen zal worden omgebouwd tot landbouwwerktuigen waarmee de aarde bebouwd zal worden. Prachtige beeldspraak. Maar wel al 2700 jaar oud. Zal het er dan nog ooit wel van komen? De wereld wacht al zo lang.

Van dit visioen is ooit ook een standbeeld gemaakt. Het staat voor het gebouw van de Verenigde Naties in New York. Indrukwekkend en hoopgevend. De VN werd immers opgericht om de wereldvrede te bewaren. Maar dat standbeeld werd ooit geschonken door de communistische Sowjet Unie – een staat die zelf het zwaard vrijmoedig hanteerde: miljoenen van haar eigen burgers werden opgeofferd aan de zogenaamde heilsstaat. Stelt zo'n monument dan wel wat voor? Bovendien: de VN zelf is bij gewapende conflicten vaak een machteloos instrument. Zoiets als een sprinklerinstallatie boven een vuurwerkcramp: het legt geen gewicht in de schaal.

Welk monument beeldt dan beter de realiteit uit: het beeld voor het imposante gebouw van de VN of dat op dat verscholen soldatenkerkhof in België? Wat wij op het journaal zien lijkt meer op dat laatste. Sinds de optimistische jaren 60 en 70 zijn we gaan zien dat het kwaad in de wereld taaier is dan wij dachten. Sterker nog, het kwam steeds dichterbij. Geweld werd een vast element van

onze eigen samenleving. En we maakten kennis met het terrorisme. Loopt de droom van Micha niet volledig stuk op de realiteit van vandaag?

Wie goed kijkt, ziet dat Micha behalve utopist ook realist was. Hij hield ook rekening met de mogelijkheid dat de oorlog niet vanzelf uit de wereld zou verdwijnen. Dat het nog wel eens lang zou kunnen duren. Hij hield namelijk rekening met de mogelijkheid dat – zoals hij schreef – ‘*alle volken hun eigen weg zouden gaan, ieder in vertrouwen op zijn god.*’ Alle volken – eigen weg – ieder voor zich – met zijn god: dat zijn bepaald geen *Verenigde Naties!*

In vertrouwen op zijn god – daarmee bedoelt Micha niet zomaar: een ander geloof. Zoals wij wel zeggen: elk geloof heeft wel iets goeds. Met god wordt bedoeld: afgod, idolen die mensen verslaafd maken, ideologieën die mensenoffers vragen. Nationalisme kan zo’n afgod zijn die mensenoffers vraagt. Mensen kunnen verslaafd raken aan geweld. Kijk maar naar rebellen in Afrika: ze weten vaak niet eens meer waarvoor ze vechten, maar ze kunnen niet ophouden. Dat is wat Micha bedoelde: wij moeten rekening houden met de mogelijkheid dat de wereld nog lang een zootje zal zijn. *Maar dat is voor hem geen reden om willoos en werkeloos af te blijven wachten.* Je kunt zelf alvast beginnen! Wij kunnen een eigen weg gaan.

Een eigen weg naar vrede gaan – maar is dat geen onbegonnen werk? Zet dat wel zoden aan de dijk? Ja, dat is het gevoel van de moderne mens die zijn informatie krijgt via de massamedia: er zijn teveel conflicten, teveel brandhaarden, teveel oorlogen. Wij staan dagelijks bloot aan een bombardement van gruwelijke beelden. Dat verlamt ons. Dat is wel te begrijpen. Maar wij moeten af van de gedachte dat wij totaal machteloos zouden zijn. Het gaan van een weg doe je stapje voor stapje. Heel bescheiden dus. Maar ook stapje voor stapje kun je nog wel ergens komen. Bovendien hoeven wij niet heel de wereld te redden. Dat kunnen wij ook niet. Dat moeten wij aan God overlaten.

Daarom schreef Micha dat wij onze weg moeten gaan *in vertrouwen op de Heer.* Van God wordt verteld dat Hij de wereld eens te machtig zal worden. Niet van buitenaf, met geweld. Maar van binnenuit, met liefde. Daarom laat de vrede ook zo lang op zich wachten. God wil niet met geweld een eind maken aan de oorlog. Dat zou wel de kortste weg zijn. Maar dat zou Hem verlagen tot middelen die Hij juist wil bestrijden. Hij wil de wereld met liefde winnen. Maar dat wil nog niet zeggen dat wij alleen maar af moeten wachten tot het zover is. Het kan nu al beginnen – in u en mij: de mensen die *nu al* zijn gezwicht voor Gods liefde.

De wegen naar Gods wereld van vrede beginnen bij de stappen die *wij* zetten. Heel bescheiden, maar wel concreet. Hoe dan? Wat dacht u van deze gastdienst? Voor ons misschien vanzelfsprekend. Maar in Noord-Ierland niet. Daarom moeten wij blij zijn met zo’n samenwerking en die vooral ook uitbouwen. Wegen die wij naar elkaar zoeken zijn ook wegen naar vrede.- Stappen zetten op wegen naar vrede: dat kan ook door te leren niet zo defensief te reageren wanneer wij ons door anderen aangevallen voelen. In de verdedigen schieten is namelijk ook een vorm van strijden. Je kunt je ook oefenen in een houding waarmee je open staat voor wat er achter de onvrede van de ander steekt.- Je kunt je inzetten voor getraumatiseerde asielzoekers. Of weer eens kritisch de krant leren lezen en niet alles voor zoete koek te slikken. Het zijn allemaal stapjes op wegen van vrede. Daden waarmee wij op onze manier de taaie macht van het kwaad een beetje indammen.

Helpt dat? Ach, het is zo iets als: van twee kanten een tunnel boren. Als wij weten dat God van zijn kant bezig is, dan werkt het aan onze kant ook wat gemakkelijker: *we werken elkaar tegemoet.* Misschien stelt het aan onze kant niet veel voor. Maar als God en de mensen bij elkaar uitkomen, zal het niet meer

belangrijk zijn wie het grootste deel deed. Dan telt alleen: de weg waarover de wereld Vaderland wordt is eindelijk af. De mensheid kan thuiskomen. Het wapentuig wordt omgesmolten. Wat gedwongen werd te buigen wordt opgericht. Dode ogen zullen weer lachen.

'Treurend ouderpaar' van Käthe Kollwitz op het Duits militair kerkhof in Vladslo

